

סגסג
"בפרי הארץ"

"פסוּז"

"ליל שמורים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים הוא הליכה הזו ליקח שמורים לכל בני ישראל לדורותם"

"לילה כיום יאר"

פסיקתא: ליל שמורים הוא לה' הוא הלילה הזה לה'. בו נגאלו ובו עתידין להגאל: ליל שמורים. ליל המשומר ובו מן המזיקין: ד"א הוא הלילה הוא שאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו, בלילה הזה אני גואל את בניך כיון שהגיע הקץ לא עכבם הקדוש ברוך הוא עוד: שמורים לכל בני ישראל. שני פעמים שמורים הוא אלפיים ושלש מאות מ' סתומה שש מאות, ר', ש', חמש מאות י' מ' חמשים, הרי אלף ומאה וחמשים מנין שמורים שמרים חסר ו', וכן שמרים השני, זה שאמר דניאל אלפים ושלש מאות וצדק קדש (דניאל ח יד), והזמן הזה סתום וחתום תחלתו מאימתי ועליו אמר הכתוב ופתאום יבא אל היכלו (מלאכי ג א).

אבן עזרא: ליל שמורים הוא לה' על דרך הפשט בעבור שהזכיר ליל שמורים הוא לה', ובסוף שמורים לכל בני ישראל לדורותם, נראה כי הטעם בעבור שהשם שמרם, ולא יתן המשחית לבוא אל בתיהם לנגוף, צוה שיהיה זה הלילה שמורים לכל בני ישראל לדורותם, והטעם אכילת הפסח על משפטו, ומצות ומורים בלילה הזה. ויש מפרשים אותו כטעם שומרי החומות (שה"ש ה, ז), שלא ישנו רק יודו ויספרו גבורת השם בצאתם ממצרים. וככה רמזו חכמינו ז"ל: הגיע זמן קריאת שמע של שחרית (הגדה של פסח).

רמב"ן: וטעם הוא הלילה הזה לה' שמורים לכל בני ישראל לדורותם - שזה הלילה שהיה שמור לשם להוציאם ממצרים הוא לה', כלומר מקודש לשמו, שמורים לכל בני ישראל לדורותם, שישמרו אותו לעבוד בו לפניו באכילת הפסח וזכירת הנסים, ולתת הלל והודאה לשמו, כמו שאמר (להלן יג י) ושמרת את החקה הזאת, ואמר (דברים טז א) שמור את חדש האביב. ורבי אברהם אמר כי טעם ליל שמורים הוא לה', שהשם שמרם ולא נתן המשחית לבא אל בתיהם. ואיננו נכון בעבור שאמר להוציאם מארץ מצרים.

בעל הטורים: שמרים. ב' במסורה. ליל שמרים. שמרים לכל בני ישראל. שחלק הקדוש ברוך הוא ליל ט"ו לשנים, חציו לגאולת מצרים וחציו השני לגאולה לעתיד לבא (מכילתא).

ספורנו: ליל שמורים הוא לה' להוציאם. שהיה מצפה להוציאם, כי לא ענה מלבו, אבל לא מצא את ישראל מוכנים וראויים לגאולה עד אותה הלילה, ואותה היה משמר ומצפה כי חפץ חסד הוא, כאמרם ז"ל שהקב"ה מחשב את הקץ. הוא הלילה הזה לה' שמורים: וכמו שהיה משמר ומצפה לגאולת ישראל כל ימי גלותם במצרים, כן הוא משמר ומצפה לגאולת ישראל העתידה, כאמרו ולכן יחכה ה' לחנכם (ישעיהו ל, יח). לכל בני ישראל לדורותם. כאמרם בניסן נגאלו, ובניסן עתידין להגאל.

מלבי"ם: ליל שמורים הוא. במכילתא בו נגאלו ובו עתידין ליגאל דברי ר' יהושע ר' אליעזר אומר בו נגאלו ולעת"ל נגאלים בתשרי, וכ"א מדבר בבחינה אחרת שכבר אמרו זכו וארו עם עניי שמיא כבר אנש אתי לא זכו עני ורוכב על החמור, שאם יזכו תהיה הגאולה נסיית באותות ומופתים ואם לא יזכו יהי' ע"י נסים נסתרים קרוב אל הטבע. ותשרי מציין הסדר הזמני לפי הטבע והמערכת שבו נברא העולם והטבע ומציין הגאולה שתהיה בדרך הטבע, וניסן מציין ההנהגה הפלאיית כי בחדש זה הפליא נסים ופלאות והגאולה שתהיה בו הוא הגאולה ע"י אותות ומופתים, וזה יהיה אם יזכו, ואם לא יזכו תהיה הגאולה בתשרי בדרך קרוב אל הטבע ואין בין עה"ז לימות המשיח אלא ש"מ בלבד. והנה במצרים לא היו ישראל ראויים אל הגאולה הפלאיית, ועז"א במדרש כיון שא"ל משה לישראל בחדש הזה אתם נגאלים אמרו לו הלא מצרים מלאה מע"ז שלנו, ר"ל שתמהו על מה שבשר להם שתהיה גאולתם בחדש ניסן ע"י פלאות שהם אין מוכנים לזה עפ"י מעשיהם, וא"כ מה שהיתה הגאולה ממצרים בלילה הזה של ניסן אינו מיוחס לישראל ולהכנתם רק לה' לבדו, ועז"א ליל שמורים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים, שהיה שמור לה' מצד אלהותו לא מצד מעשה הדור, וגם הוא הלילה הזה לה' שהוא מוכן ג"כ על הגאולה העתידה, אבל זה אינו שמורים לה' רק שמורים לכל בני ישראל זה תלוי במעשיהם ובצדקתם לפי מעשה הדור ההוא אם יזכו.

רש"י הירש: שמרים. צורה זו, שאין לה אח במקרא, באה לומר כי השמירה היתה מעולה (בנין פעל) ומרובה (לשון רבים): ללילה זה כיוון ה' זה מאות בשנים את השגחתו המעולה והמרובה, בה שמר על צבאיו וחינכם, למען יוולד בו עם הממלא שליחות ה' לאנושות. לילה זה הופקד מעתה, למען ה', בידי עם זה, אשר יקדיש לו שימת לב קפדנית ומרובה, כדי למלא את המשימה שהוטלה עליו בלילה זה בכל המסירות לכל צורותיו. ליל שמרים - לה' היה הלילה הזה, ליל שמרים לכל - בני ישראל לדורתם יהיה מעתה למען הגשים את תכלית ה', לה'.

סגסג
"מפרי הארץ"

הלכה

אורז זויים

א' האם מותר לאכול אוכל בכלים שבשלו בהם קטניות?

תשובה: מותר. {עיין סימן תנט'}

ב' האם מותר להכין מי מלח בשבת?

תשובה: מותר מעט ובתנאי שלא יהיה שתי שלישי מלח. {עיין סימן שכא'}

חושן משפט

א' איזה קניינים צריך הגוי לעשות כדי לקנות מהיהודי חמץ?

תשובה: לכתחילה כסף ומשיכה. {עיין סימן תנח'}

ב' איזה קניינים עושים היום על מנת למכור לגוי את החמץ?

תשובה: כסף אגב סודר חצר אודיתא וסתימתא. {עיין סימן תמח'}

אבן העזר

א' האם מותר לעשות סעודת אירוסין בחול המועד?

תשובה: מותר ולא כהט"ז שהחמיר בזה. {עיין סימן תקמז'}

ב' האם מותר לעשות סעודת נישואין בחול המועד?

תשובה: אסור אבל שבע ברכות מותר. {עיין סימן תקמז'}

יורה דעה

א' מי שנפטר אביו חמש ימים לפני החג האם יכול לרחוץ לכבוד החג?

תשובה: יכול סמוך לחשיכה וי"א במים חמים. {עיין סימן שצט' ובאור"ח סימן תקמח'}

ב' האם יכול לכבס לכבוד החג?

תשובה: יכול ולכתחילה אחר חצות. {עיין סימן שצט' ובאור"ח סימן תקמח'}

"פסוץ מצלה ומרור כנגד ג' אבות וד' כוסות כנגד ד' אמהות"

גבורות ה': {פרק ס'} הנה אלו שלשה דברים הם זכותם של אבות כאשר נראה ברור, וארבע כוסות המתחברים לזה נגד ארבע אמהות, וכבר אמרנו לך כי השתיה נמשך אחר האכילה וטפל השתיה אצל האכילה, ומאחר שפסח מצה ומרור נגד זכות אבות באו שתיית הכוסות נגד הנשים שהם גם כן טפלים אצל האנשים, כי בזכות אבות ואמהות יצאו ישראל שנאמר (שיר השירים ב') קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות אמר הקדוש ברוך הוא אם אני מסתכל למעשיהן של ישראל אינם נגאלים אלא למי אני מסתכל לזכות אבותם שנאמר מדלג על ההרים ואין הרים אלא אבות שנאמר שמעו הרים ריב ה' ע"כ.

ולפי זה: יהיה פירוש מקפץ על הגבעות בזכות אמהות ואלו ארבע כוסות נגד זכות אמהות על שם אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך, ויש במדרש (עי' תנחומא פ' וישלח) כל האילנות מקבלים הרכבה עם שאינו מינו חוץ מן הגפן וזה שאמר אשתך כגפן דלא מקבל מין אחר והיא צנועה בירכתי ביתך כן האמהות צנועות היו. ועל היין מברכין בורא פרי הגפן, ולפיכך ארבע כוסות שמברכין עליהם בורא פרי הגפן רמז לזכות אמהות ולצניעותן, ובמדרש (במדבר רבה פ"ט) לא ישים עליה לבונה לפי שהאמהות נקראות לבונה שנאמר ואל גבעת הלבונה וזו שפרשה מדרכיהן לך לא ישים עליה לבונה, הרי שנשתבחו האמהות בפרט בצניעות כי עיקר שבח האשה ומדריגתה העליונה היא הצניעות.

"מפרי הארץ" סימן – תס"ז – תעו

בעניין: איסור מלאכה בערב פסח

א: מה טעם איסור מלאכה אחרי חצות, ואם חל ערב פסח בשבת האם יש איסור מלאכה בערב שבת?

תשובה: כי יום שמקריבים בו קורבן הוא כמו יום טוב ורש"י פירש כדי שלא ישכח ביעור חמץ ותיקון המצה. ובערב פסח לרש"י אסור אבל לרוב הפוסקים מותר ואם כן אפשר דאין להחמיר.

ב: האם נחשב מלאכה: תספורת וכיבוס קציצת ציפורניים תפירת בגד חדש עשיית מכפלת כתיבת סת"ם כתיבה בדרך הלימוד?

תשובה: תספורת וכיבוס ותפירת בגד חדש אסור אבל מכפלת מותר לצורך יום טוב בחינם ציפורנים בדיעבד מותר וכתיבה לצורך לימוד מותר אבל סת"ם אסור.

ג: מה הדין בכל הנ"ל לפני חצות?

תשובה: תלוי במנהג המקומות אבל לצורך יום טוב מותר.

ד: האם מותר לומר בשר זה לפסח: בגדי בשור בעוף בדגים חיטים?

תשובה: אסור לומר על שום בהמה ויש מחמירים גם בעופות ודגים לכן טוב להיזהר אבל חיטים מותר.

ה: מה הדין כשאמר בשר זה לפסח?

תשובה: לא נאסר.

ו: איזה מצוות בליל הסדר צריכות הסבה?

תשובה: ד' כוסות ואכילת המצות ולכתחילה יסב בכל הסעודה.

ז: מה הדין אם לא הסב האם צריך לחזור?

תשובה: יחזור ויאכל כזית מצה בלא ברכה אבל בד' כוסות לא יחזור כי אם יחזור וישתה יצטרך ברכה ונראה כמוסיף על הכוסות ובכוס שני אם היה דעתו לשתות בסעודה יכול לחזור ולשתות בהסבה.

ח: בד' כוסות כמה מהכוס חייב לשתות וכמה ראוי לשתות בכוס שמחזיקה רביעית ובכוס שמחזיקה כמה רביעיות?

תשובה: שמחזיקה רביעית לכתחילה כולו ובדיעבד רובו ובכוס גדולה סגי ברוב רביעית אך לכתחילה לא יקח כוס גדולה כי י"א לשתות רוב הכוס.

ט: האם מותר להוסיף כוסות בין ראשון לשני ובין שני לשלישי ובין שלישי לרביעי?

תשובה: בין ראשון לשני מותר אך ראוי להיזהר ולא לשתות שלא ישתכר בין שני לשלישי מותר אך אם אין דעתו לשתות אסור ובין שלישי לרביעי אסור.

י: האם מותר לאכול עוף עם רוטב ובלי רוטב והאם מותר לאכול שניצלם מטוגנים?

תשובה: עוף ברוטב מותר ובלי רוטב אסור דג בתנור מותר ושניצלם מטוגנים אסור.

רח' הר' קוק 1 ב"ב 0533107467

mprihaaretz@gmail.com

"מפרי הארץ"

"מבית הוועד" – מהרב אברהם יהודה ברודא שליט"א

"תוספת שבת ויו"ט ובגדר דינו והנפ"מ לדינא"

חקר העמק ברכה (עמ' ס"ו) האם שייך תוספת שבת רק במקצת מלאכות או דאינו שייך רק אי מקבל ע"ע ליאסר בכל המלאכות, ואת"ל דמהני לקבל ע"ע רק מקצת מלאכות יה"ש עוד אי סגי בזה כדי שיוכל לקדש ולאכול סעודת שבת, דמכיון דלא קיבל ע"ע את כל המלאכות לא חל עליו **השבת** אלא איסור מלאכה בעלמא, וכן מסתבר טפ.

ומוכיח מדברי התוס' בר"פ ע"פ (צ"ט ב' ד"ה עד שתחשך) שכתבו דמועיל לצאת סעודת השבת מבעו"י כדאמר בברכות (כ"ז ב') מתפלל אדם של שבת מע"ש, ואומר קידוש היום מבעו"י (והוכחתם מדתפלה וקידוש מהני, ה"נ לסעודה דשבת, דקידוש במקום סעודה בעינן) ואף במצה ומרור ס"ד דיוצא בו, אלא דילפי מהקישא לפסח דכתיב ביה ואכלו את הבשר בלילה הזה דדוקא בלילה ממש.

ומדמועיל לצאת בו מצוות היום, אלמא דהקבלה היא להתחיל את השבת, וא"כ ע"כ דלא מהני לקבל במקצת מאחר דאין בזה קבלת היום. אמנם בספר חסידים (רמ"ג, והובא במג"א רס"ז, ובמ"ב סק"ה) פליג עלייהו וס"ל דבעי לאכול סעודת שבת אחר שחשכה, ולכך מצריך להתחילה לחוש לדבריו ולאכול כזית פת באחרונה משחשכה, ומוכח דפליג דאינו מועיל התוספת לאתחולי ליומא דשבתא אלא רק לאיסורי מלאכות לחודא. **ויסוה"ד נראה** מכיון דמקור דינא דתוספת לפינן (ר"ה ט' א' ויומא פ"א א') מקרא דמערב עד ערב תשבתו שבתכם דבכ"מ שנאמר שבות הוסף בו, והך שבייתה נא' על מלאכה גרידא ולית לך לרבווי נמי דמתחיל היום, ומ"מ איכא לאיסתפוקי דדלמא גלי לך קרא דנחשב התחלת היום. (חק המלך פסחים סי' י"ד)

ב) והוקשה לי טובא ושו"ר שתמה כן הקוב"ש (פסחים ר"ב) דתוס' סתרו שיטתם בכתובות (מ"ז א' ד"ה דמסר לה) דסברו דליכא מצות שמחה בתוספת יו"ט אע"פ דאסור במלאכה מחמת יו"ט, [דבארו תי' דגמ' דא"א להוכיח דהאב זכאי במעשי ידיה של בתו מהא דזכאי למוסרה לחופה ומבטלה ממעשי ידיה, דתי' דגמ' דמסר לה בשבתות ויו"ט, ותמהו התוס' דהא מדאורייתא יליף דאין נושאין נשים במועד דכתיב ושמחת בחגך ולא באשתך, ובארו דכוונת הגמ' דמסר לה לחופה בתוספת יו"ט דאינה מבטלה ממלאכתה דבלא"ה אסירא במלאכה, ויש לתמוה א"כ הדק"ל דהא נצטווה כבר בשמחת יו"ט ואסור בנישואין] ומוכח דאין התוספת התחלת היום אלא רק איסור מלאכה ולפיכך לא נצטווה לשמוח בו, וסותר לדבריהם בע"פ דמתחיל היום ויוצא בו סעודת שבת ויו"ט.

ג) וי"ל דחלוק מצוות הנהגות בכל המועד כולו ממצוות הנהגות רק ביו"ט, דמכיון דאיתרבי לדיני שבת ויו"ט אף אי נימא דמתחיל היום מ"מ אי"ז התאריך דהיום אלא התחלת יום שבתון לכל מילי דידיה, ולענין שמחת יו"ט דהוא במועד אכתי לא חייל, וכן לקמיה גבי חמץ. (חק המלך פסחים סי' י"ד) **ד) והנה לגבי חמץ כתב המג"א** (תצ"א ומובא במ"ב סק"א) דאפי' התחיל סעודה ג' מבעו"י ויצאו הכוכבים שרי לאכול חמץ אע"פ שלא הבדיל כיון **דלילה** הוא לכל מילי, אלא דאסרוהו חכמים **במלאכה** עד שיבדיל עכ"ל, וסיים המ"ב דלא יעשה כן כשלא בירך עדיין בהמ"ז דיהא תרתי דסתרי כיון דמזכיר פסח ביעו"י, ואע"פ דאיסור מלאכה אינו סותר לאכילת חמץ, מ"מ הזכרת יומא דפסח באכילת חמץ הוי סתירה לזה. ומבואר להדיא בלשונו דאין התוספת המשך היום ולכאורה אין לחלק בין כניסת היום לסופה. אלא איסור **מלאכה** בעלמא.

והרש"ש נראה דפליג דליכא איסור חמץ בתוספת ויליף לה מקרא דר"ש דממעט ע"פ מאיסור חמץ, ותמהו תוס' (כ"ח ב' ד"ה א"כ) אמאי איצטריך קרא לר"ש למעוטי ותיפ"ל דליכא קרא מיותר כמו לר"י דמכוח ייתורא דקרא מרבי ליה לאיסור חמץ משש שעות ולמעלה, ור"ש דריש לה לדרשא אחרת, ותי' הרש"ש דמ"מ איצטריך למעט איסור חמץ בתוספת יו"ט, כיון דכתבו תוס' (צ"ט ב') דס"ד נמי דיוצא מצה ומרור בתוספת דיו"ט.

ה) ודברי המג"א הולכין בשיטת התוס' בכתובות דלא חשיבא התחלת היום למצות שמחת יו"ט וה"נ לאיסורא דחמץ, ודברי הרש"ש דפליג נראה כשיטת התוס' בע"פ דמתחיל היום וכדכתבם הרש"ש להדיא.

מיהו כד דייקת לה יתכן דהרש"ש מודה דלבתר דמעטי לה מקרא דליכא איסור חמץ, שוב נילף מינה דאינה התחלת יומא לכל מילי והלא גם לתוס' בע"פ מסקנת הדין דאינו יוצא מצה בתוספת. ועוד מהני"ל דאיסור חמץ הרי הוא ממצוות המועד דנוהג כל שבעה.

ו) וכן לגבי ספירת העומר כתב המג"א (תפ"ט סק"ז) דיוכל לספור במוצ"ש אחר צאה"כ אע"פ דאסור במלאכה מ"מ לילה הוא לכל מילי וכמ"ש להתיר באכילת חמץ בתוך סעודה דהתחיל בה מבעו"י.

ז) וכן נפ"מ נמי לתקוע בשופר בתוספת יומא דר"ה וע"י התוספת בודאי דאינו לילה דאכתי יומא הוא ולא שקעה חמה, אלא יום הוא וראוי לתקיעת שופר. וזהו רק אי הוה התחלת היום למצוותיו דבאיסור מלאכה גרידא לא סגי כמ"ש בסעודת שבת ומצה ומרור.

ובשם הגר"ר טרופ רצה להתיר לעשות כן בר"ה דחל בשבת דיקבל תוספת ר"ה ולא תוספת שבת דאכתי ליכא איסורא דשבייתה דשבתא.

ח) מיהו לענין ותן טו"מ לז' חשון אע"פ דמתפלל מבעו"י (ואכתי לא הגיע אחרון דבישראל לנהר פרת דחסר ליה פורתא) מ"מ כיון דדערבית הוא מתפלל בודאי כל דפוס ערבית עליה וכההיא (ברכות כ"ז ב') דרב מצלי של שבת בע"ש.

וראה זה דיתכן דשתי הצדדים נכונים לדינא

ט) דנפ"מ נמי לתפילת המנחה אחר דקיבל עליו את השבת והיו"ט, דיש סתירה בזה דמבואר בשו"ע דאין להתפלל מנחה אחר קבל"ש, ומצד שני מבואר דמצי להתפלל מנחה, ויש דחילקו בזה (עפ"מ דכתב בשו"ע הרב רס"א סק"ג בקו"א והדגמ"ר) דתלוי היאך היתה קבלתו דאם קיבלה לשבתא רק לאיסור מלאכה כגון ע"י מזמור שיר ליו"ה יוכל להתפלל מנחה אחרת, אבל אם קיבלה לעיצומו של יום כגון ע"י ברכו דערבית הו"ל כיומא דשבתא ושוב לא יוכל כבר להתפלל מנחה. אמנם במשנ"ב (ק"ח סק"ה), וע' ארוחת שבת כ"ז סק"ה ובהערה ס"ד) כתב דבמזמור שיר נמי לא יוכל להתפלל מנחה.

ונפ"מ מעשית בכל שבת ויו"ט

ועוד נפ"מ האם יוכל לאכול ולשתות ללא קידוש אחר שקיבל תוספת שבת ויו"ט, ובכל מילי היו התוס' דע"פ לקולא והספר חסידים לחומרא, והכא להיפך דלהס"ח יהא לקולא והתוס' לחומרא, דנראה דאיסור אכילה ושתייה תלוי דאם יוצא עתה בסעודת שבת ויו"ט ממילא אסור לאכול בלא קידוש, ואם אינו יוצא ליכא איסורא אע"פ דהוא שבת, איבעית אימא מקרא דוקראת לשבת עונג יליף (התוס' והרשב"ם ק"א א' ד"ה אף ידי קידוש) לקידוש, דבמקום עונג שם תהא קריאה, או להיפך דמקום קריאה תהא העונג, ואיב"א סברא וראיה לזה דקודם מוסף או שחרית אוכל מעט ללא קידוש, כיון דאינו ראוי לסעוד ליכא חובת קידוש, ונמצא דלהס"ח כיון דלא יוצא עתה סעוד"ש רשאי לאכול אבל להתוס' דיוצא עתה סעוד"ש אינו רשאי לאכול.

ונמצא בדינו ז' נפ"מ לדינא

א) סעודת שבת ויו"ט : ב) שמחת יו"ט : ג) איסור חמץ במוצאי שביעי ש"פ : ד) ספירת העומר : ה) תקיעת שופר דר"ה : ו) מנחה דע"ש ועיו"ט : ז) אכילה ושתייה : ושמעתי מהרי"ש ש"מ נרקיס שליט"א בשם ר' יעקב מאיר שטרן שליט"א דנהגו הנשים בפולניה אחר הדלקת הנרות לשתות תה עד השקיעת החמה.